Interviu cu Arhimandritul Atanasie Prodromitul, Stareț al Schitului Românesc *Prodromu* din Sf. Munte Athos (II)

Interviu realizat de
pr. Ștefan Zară
și Monahul Gherasim
Prodromitul

Care sunt principiile duhovnicești stabilite de Părintele Petroniu pentru Schitul Prodromu?

Parcă de-abia acum, după conducerea înțeleaptă a Cuviosiei Sale Părintele Petroniu – starețul, cu o obște ce numără până la 26 de suflete, se poate spune că Schitul Prodromu există cu adevărat în Sfântul Munte și face parte din comunitățile monahale athonite.

Deși anumite ispite mai existau, mai ales că schitul adăpostea călugări veniți din obști diferite, cu rânduieli diferite, pe care era greu a le armoniza, în vremea părintelui Petroniu, în obște, nu era îngăduit niciun compromis sau pogorământ care ar fi putut duce la neîndeplinirea regulilor monahale. Experiența de o viață a starețului găsea la orice nedumerire și nepotrivire căi de ieșire care liniștea lucrurile.

Și, ca să răspund la întrebarea ce mi-ați pus-o, principiile după care funcționa comunitatea noastră erau cele stabilite de Sfinții Părinți. Cu precădere se ținea seama de petrecerea și viețuirea din cadrul obștii Sfântului Teodor Studitul, ale cărei reguli de funcționare se citeau adeseori și mai ales în Postul cel Mare, împrospătându-ne conștiințele cu o râvnă demnă de urmat. Programul obștesc era stabilit pentru toți deopotrivă fără abateri sau, cum am spus, fără pogoăminte. Ziua începea cu deșteptarea la o oră după miezul nopții, trezire ce se făcea de către fratele deșteptător care suna clopoțelul la ușa fiecăruia până la răspunsul „Amin”. La ora două din noapte ne coboram toți la biserică unde începeam utrenia cu toată rânduiala, respectând tipicul Sfântului Sava – rânduială urmată de toate mănăstirile Sfântului Munte, cu mici modificări în program, având în vedere ora bizantină ce se modifica săptămânal. Slujba de noapte se continua cu Sfânta Liturghie, cinci-șase ore socotite în zilele de rând, iar în sărbători, praznice și duminici până la opt sau zece ore. Privegherile țineau și douăsprezece ore fără întrerupere. Terminându-se Sfânta Liturghie, se dădea masa de obște pentru călugării viețuitori și pentru pelerinii sau închinăto-

rii ce luau parte la acest program. De știut este că masa se ținea într-o liniște deplină, fiecare asculta cuvântul ce se citea în trapeză, continuând slujba din biserică. Cel ce din neglijență sau dintr-o ispită oarecare nu participa la slujba din biserică, acela nu mânca în ziua respectivă, fiind sub canon.

După masa de dimineață, fiecare se retrăgea la chilie pentru cele două ore ce fiecare călugăr le folosea în scop personal – pentru împlinirea canonului, lectură, meditație sau odihnă. Trecând cele două ore, fiecare era chemat la ascultarea ce i s-a încredințase: bucătărie, trapeză, brutărie, paraclisierie, arhondaric, pictură, grădină, tâmplărie, mecanică sau gospodărie, în care fiecare era dator după putere să își exercite ascultarea în liniște, având și mintea la rugăciune. Ascultările continuau până la o oră înaintea Vecerniei, unde participau majoritatea, excepție făceau cei de la ascultările unde se impunea prezența: bucătărie, trapeză etc. După vecernie se dădea masa de seară la care luau toți parte. Pavecernița continua slujba de seară. După această oră, din nou toată suflarea se retrăgea la chilie, unde își continua fiecare programul de seară: canonul rugăciunilor stabilite de duhovnic, lectură, meditație și odihnă. Astfel se încheia programul, constant și statornic, al unei zile petrecute în mănăstirea noastră.

> Credința, nădejdea, dragostea, tăierea voii, smerenia și mai ales frica de Dumnezeu, insistența în rugăciune, postul având rolul lui după cum adeseori ne spunea Starețul Petroniu, toate se biruiesc cu ajutorul lui Dumnezeu și al Maicii celei Sfinte, Măicuța Domnului.

Săptămânal, de regulă vinerea, era zi de duhovnicie, de spovedanie, prin care toți trebuiau să treacă. Aici voi aminti că, din păcate, Sfânta Împărtășanie nu se dădea decât la patruzeci de zile, excepție făcând bătrânii, și aceia la zece zile sau la latitudinea duhovnicului. Această rânduială s-a îndreptat mai târziu, învățând și noi din experiența celorlalte mănăstiri athonite și bucurându-ne apoi mai des de folosul duhovnicesc ce-l căpăta sufletul prin grija permanentă a unirii cu Hristos prin Sfânta Împărtășanie. Cine vrea să înțeleagă, să înțeleagă.

Să nu se creadă că ispitele sau obstacolele în calea mântuirii au încetat. Obstacolele încă veneau din uneltirile celui viclean, al negrijii de mântuire, a păcatelor ce uneori firea le aduce, veneau din partea lumii și a tot ceea ce se împotrivește slăvirii lui Dumnezeu.

Așa după cum manuscrisele vremurilor de dinainte le arată, pe timpul viețuirii Sfântului Grigorie Sinaitul împreună cu ucenicul său Marcu, deasupra Mănăstirii Lavra, la chilia al cărui nume astăzi îl poartă pe cel al Sf. Grigorie Palama și el odihnitor în aceasta, se spune deci cum că ucenicului Sfântului Grigorie cel din Sinai i-a apărut în vedenie o așezare de călugări, în zona unde Schitul nostru se află, numită „Vigla”, și biserica în

văzduh, unde diavoli stăruiau și o trăgeau în jos, iar în văzduh, pe Maica Domnului și pe Sfântul Ioan Botezătorul ce umbreau și ajutau multora ce se urcau la cer. Din această vedenie vedem clar că pizmăreţul diavol nu a suferit și nu suferă acest loc sfânt, care dintru început a trecut prin mari încercări și încă și astăzi ele nu se împuţinează.

Credința, nădejdea, dragostea, tăierea voii, smerenia și mai ales frica de Dumnezeu, insistența în rugăciune, postul având rolul lui după cum adeseori ne spunea Stareţul Petroniu, toate se biruiesc cu ajutorul lui Dumnezeu și al Maicii celei Sfinte, Măicuța Domnului.

Am arătat cum că numai prin osteneli, dăruire și statornică răbdare poți face și din ruină „**palat**”, metaforic vorbind, unde și Evanghelia ne arată că **„acolo unde sunt adunați doi sau trei în numele Meu, acolo sunt și Eu”** (*Matei* XVIII, 20). Fără Dumnezeu, nimic nu se poate face. Erau momente de cumpănă ce ne destabilizau, căci acolo unde nu se căuta voia lui Dumnezeu și o cauți pe a ta, vine cel rău și-și ia drepturile lui.

Părinți și frați veneau, dornici de a petrece în obștea Schitului, însă râvna lor ținea până la un timp. Când scopul nu-i era satisfăcut, era nevoit a se întoarce sau a-și găsi loc potrivit scopului său. Felul părintelui Stareț Petroniu și râvna cuviosiei Sale ireproșabile, fără ieșiri și abateri de la regulă, ceea ce îți dădea o responsabilitate și o încredere în gândul tău, certitudinea că te afli pe calea cea bună a dorinței tale, a scopului pentru care ai lăsat lumea și poftele ei, și, în sfârșit, ai venit să-ți mântuiești sufletul, lucru pe care adeseori îl spunea Stareţul, grijuliu fiind să nu ne pierdem sufletele: „vai fraţilor, să nu ne pierdem sufletele, că mai bine nu ne năsteam”. Se bucura vizibil atunci când un obiectiv se salva din ruină, „prin banul văduvei care sunt lacrimile ei”, cum spunea Stareţul, „care valorează mai mult decât argintul boierului și care are mare trecere în faţa lui Dumnezeu”.

Nu folosea cuvinte de prisos, ci numai cele ziditoare de suflet. Aflându-se careva în vreo ispită, îl lăsa puțin pentru a i se așeza sufletul și supărarea și apoi găsea locul potrivit pentru a-l liniști pe acela.

Cu adevărat, nici aducerea Sfinției Sale ca întâistătător, nici alte ranguri sau măriri, nu i-au schimbat felul de viaţă, doar nevoințele călugărești și simplitatea în toate deopotrivă, numai pe acestea le avea la mare cinste. Niciodată nu a servit masa în afara trapezei sau să aibă vreo masă deosebită, nici chiar în boală, până la suflarea cea mai de pe urmă. Era mulţumit cu ceea ce se dădea la masă, ținând rânduiala obștească. În îmbrăcăminte purta haine ponosite, având o singură rasă sau dulamă, ce sfinția sa și le îngrijea, spălând cu mâna, fără a folosi vreodată mașina de spălat sau ajutorul altcuiva. Nu folosea cuvinte de prisos, ci numai cele ziditoare de suflet. Aflându-se careva în vreo ispită, îl

lăsa puțin pentru a i se așeza sufletul și supărarea și apoi găsea locul potrivit pentru a-l liniști pe acela.

Părintele nostru Stareț Petroniu avea relații duhovnicești cu mai toți Starețiii Athoniți, relații ce se păstrează și astăzi datorită acestui cuvios părinte. Nu ieșea din Sfântul Munte cu ușurință, decât la o mare nevoie sau fiind chemat de oficialități duhovnicești ori laice. Ținea rânduiala și regulamentul Schitului, ca Starețul să nu iasă din mănăstire decât la mare nevoie.

Anii petrecuți în stăreția Schitului și nu numai, încheind cei 33 de ani de activitate duhovnicească, spirituală și administrativă, la o vârstă destul de înaintată – de 94 de ani, s-a apropiat de sfârșitul obștesc, prin care toți vom trece, stând pe patul de suferință doar 2 luni și jumătate.

Până l-au putut ține picioarele nu a lăsat biserica, prezent fiind la toate slujbele. Deși suferea enorm, nu lăsa să fie pildă de sminteală pentru părinți și frați. Comoara lui ascunsă era smerenia și rugăciunea. La rugămintea părinților și la cererea lor: pe cine propune să-i urmeze ca întâistătător, răspunsul lui a fost: „rugați-vă, faceți privegheri și pe cine va alege Maica Domnului și Sfântul Ioan Botezătorul". Cu toții, ascultându-i sfatul, ne-am îndreptat cu rugăciuni stăruitoare către Maica Domnului. Stabilindu-se ziua momentului și sub supravegherea exarhiei Mănăstirii Marea Lavră, din care făcea partea și Starețul Prodromu, s-a trecut la procedura alegerii cu vot închis. La insistența mea și a părinților am cerut ca toți ce au drept de vot să poate fi și ei aleși, monahi sau clerici.

Trecându-se la numărarea voturilor, soarta a căzut nesperat pe păcatele mele. Încă nedumerit fiind, eram pus într-o situație destul de delicată – să refuz, să calc așa-zisul jurământ că niciodată nu voi accepta stăreție sau ranguri, fie ele și onorifice. Înclinam foarte mult pentru a refuza, dar prezența părinților, a exarhiei Mănăstirii, a rugăminților și a voturilor ieșite, mi-au întunecat mintea și am acceptat ceva care nu era de persoana mea, neiscusit fiind.

Realizând că nu am alt răspuns, am acceptat ceea ce puteam cu ușurință a zice și nu, poate benefic pentru mine, dar nepotrivit pentru părinți și asistență. Faptul împlinit fiind, mi-am asumat crucea ce Domnul mi-a încredințat-o și mi-am zis: „ticăloase, pregătește-te pentru o altă nevoință". Au fost și cei ce nu doreau aceasta, ca de obicei în astfel de situații. Războiul ce începea pe față sau în ascuns era vădit de acum, ceea ce de multe ori mi-am reproșat, căci un singur cuvânt ce-l puteam spune atunci, simplu și hotărât, mi-ar fi adus pacea și liniștea de care aveam mare nevoie. Cele despre mine sunt mai puțin importante, căci și așa mare lucru nu am făcut sau nu fac. Acum trebuia ca cele ce predecesorul meu, Cuviosul

> Orice se impune din exterior, fără o adevărată lucrare duhovnicească, duce la eșec, la surprize nedorite pe care din păcate le întâlnim în unele mănăstiri.

Părinte Petroniu, cu multă trudă le-a așezat să le continui așa după cum și întrebarea pe care mi-ați pus-o. Nu aveam și nu am puterea de convingere a Părintelui Petroniu, dar m-am sprijinit pe rugăciunile Sfinției Sale și pe cuvintele ce dânsul mi le-a adresat la aflarea veștii că Maica Domnului și Sfântul Ioan Botezătorul mi-au încredințat marea răspundere în continuarea vieții duhovnicești a acestui așezământ, pe care ctitorii l-au construit și l-au dorit din tot sufletul.

Constat acum că rânduiala aceasta athonită de alegere a întâistătătorului în interiorul obștilor este și se justifică limpede în folosul continuării vieții duhovnicești și administrative a oricărei mănăstiri. Nu cineva din exterior trebuie să impună sau să aleagă să instaleze stareți nedoriți de obște. Căci așa se poate ajunge, din păcate, la forme dictatoriale și alte interese, care nu au nicio legătură cu scopul duhovnicesc al vieții monahale. Orice se impune din exterior, fără o adevărată lucrare duhovnicească, duce la eșec, la surprize nedorite pe care din păcate le întâlnim în unele mănăstiri. Având experiența anilor trecuți, mi-am putut trasa calea de urmat.

Așezământul Prodromu s-a aflat mereu departe de a fi finalizat în lucrări și reparații ce-ți puteau aduce liniștea zilei de mâine. Totul era adus la o linie de plutire, așa cum am arătat la început. Superficialitatea și repeziciunea în care s-a lucrat la acea vreme la toate obiectivele și dependințele schitului, incluzând chiar și biserica mare – „katolicon", ne-au pus în situația de a lua aproape totul de la început. Acest volum mare de lucrări ce nu sufereau amânare ne-a epuizat și ne epuizează în continuare, depășind uneori rezistența fizică și psihică a omului exterior, dar nu și pe cea interioară, cu nădejdi de mai bine și așteptări mântuitoare și de răsplătiri veșnice.

S-au găsit și piedici extrem de periculoase ce au luptat împotriva acestui așezământ ani de-a rândul, a fraților tăi de sânge și de neam, cu hărțuieli din cele mai urâte și nedemne de un călugăr, la care a trebuit să facem față, citind cuvântul înțeleptului – „Nici el nu a făcut, dar nici pe altul nu lasă". Dumnezeu, Maica Domnului și Sfântul Ioan Botezătorul au sfărâmat pornirile acelora, așteptând pocăința lor, pentru care și noi ne rugăm, dar din păcate împietrirea inimii lor nu dă semn că o vor face. Domnul este milostiv, dar și drept judecător, deci să ia aminte cei ce-și cunosc conștiința încărcată.

Care sunt acum nevoințele Părinților din acest Schit și ce bucurii duhovnicești aveți?

Înseși faptele ne arată și însuși rodul necopt și nematurizat al ființei noastre își spune cuvântul. Cu adevărat se împlinește cu noi cuvântul

bătrânilor de dinaintea noastră, care la întrebările lor despre cum va fi vieţuirea părinţilor şi a urmaşilor lor, au răspuns că ei au făcut voia lui Dumnezeu după putere, grijindu-se de mântuirea lor, iar cei ce vor urma după ei vor ajunge la săvârşirea faptelor lor la jumătate din ceea ce au făcut primii, iar cei de după aceştia nu vor mai face nimic, lenevindu-se întru totul de nevoinţele cele călugăreşti. La auzul acestor cuvinte, părinţii au întrebat:

— „Dar cine se va mântui în acele vremuri?"

—„Cei ce vor răbda până în sfârşit!", căci le va veni lor ispită şi de o vor răbda cu statornicie, vor fi primiţi întru împărăţie şi vor fi încununaţi şi vor fi mai mari decât noi. Aceasta să o ştiţi că la vremea de pe urmă vor lipsi povăţuitorii cei adevăraţi, ocupându-se cu grijile acestei vieţi, neglijând nevoinţele duhovniceşti. În aceste condiţii, râvnitorii cei adevăraţi şi cei ce-şi vor pune în scris mântuirea lor vor primi ajutor de sus pentru a nu cădea în momeli şi în înşelăciunile acestui veac. Punându-le în inimă toate acestea, m-am socotit nevrednic şi nedestoinic la îndrumarea cea de obşte a frăţimii.

Nu este bucurie mai mare ca atunci când ești nedreptățit să rabzi pentru Dumnezeu, rugându-te pentru cel ce ți-a greșit, astfel făcându-te urmaș lui Dumnezeu și Sfinților.

Totuşi m-am oprit şi la cuvântul Domnului care zice: „Cel ce vrea să fie mai mare, să fie slugă tuturor" (*Matei* XXIII,11). În parte m-am străduit a nu fi pricină de poticnire a fraţilor şi am luat în considerare şi neputinţa şi slăbiciunile omului şi lupta vicleanului ce nu vrea binele, ci răutatea să şi-o manifeste în tot locul şi timpul.

Bucurii duhovniceşti îi vin omului atunci când are statornică răbdare şi mulţumire fiind pe cruce. Că, de fapt, ce este călugărul? Călugărul este purtător de cruce, o permanentă răstignire, începând cu ascultarea, tăierea voii proprii, smerita cugetare, frica de Dumnezeu, răbdarea nedreptăţilor, a necazurilor, boala, suferinţa, neosândirea, nepomenirea de rău, trăirea în curăţie, în feciorie curată, împlinirea poruncilor lui Dumnezeu şi a voii celei sfinte a Lui.

Rugăciunea, privegherea, postul sunt aripi ale călugărului şi nu numai, ci şi a credinciosului de rând – laic, mirean, tânăr sau bătrân, ce-şi doreşte mântuirea. Cel ce după putere le are pe acestea are cea mai mare bucurie, ce nimeni nu poate a o lua de la el, nici prigoana, tortura, insulta, tăierea membrelor, nici chiar moartea, că sufletul lui e îmbrăcat cu veşmântul bucuriei şi al dragostei către Dumnezeu. Aşa au biruit mucenicii şi s-au sfinţit, cuvioşii s-au nevoit, învăţătorii, dascălii lui Dumnezeu şi ceata ce a primit pe Dumnezeu în sufletele lor, pustnicii, nebunii pentru Dumnezeu, toţi s-au sfinţit şi au primit cununile dreptăţii din mâinile Dumnezeului celui viu. Ei ne vor judeca pe noi şi întreaga lume şi lumea nu este vredni-

că de aceştia. Acestea sunt lacrimi de bucurie ce le poate da călugărul, cel ce zice că vieţuieşte în mănăstire şi se pretinde că slujeşte lui Dumnezeu.

Acest gând trebuie să-l aibă monahul – preotul lui Dumnezeu şi slujitorul de cele sfinte. Toate acestea ni le amintea sfântul nostru părinte Petroniu, stareţul Schitului Prodromu, chiar şi cu riscul de a le repeta, pentru a ni le întipări în lespedea vârtoasă a sufletului nostru, de unde şi acum sângerează aducându-ne aminte de ele, şi mai ales că de multe ori le trecem cu vederea, neglijând sfatul părinţilor. Nu este bucurie mai mare ca atunci când eşti nedreptăţit să rabzi pentru Dumnezeu, rugându-te pentru cel ce ţi-a greşit, astfel făcându-te urmaş lui Dumnezeu şi Sfinţilor. Lumea asta trece şi toate ale ei, mai degrabă decât ne închipuim. Să alergăm cât suntem pe cale, că vine noaptea şi nu vom mai vedea, să lucrăm cât este ziuă, ca şi când am trăi o mie de ani şi aşteptând ca şi când mâine vom muri. Azi e al nostru, mâine nu ştim de vom mai fi. Să fim gata, că nu ştim ziua şi ceasul când Domnul ne va chema.

